

Operakalauz: Csajkovszkij: Anyegin

Pjotr Csajkovszkij (1840-1893) egyike a legnagyobb orosz zeneszerzőknek, aki szimfóniáival, versenyműveivel, balettjaival lett világhírű, mint a Hattyúk tava, a Csipkerózsika, a Diótörő, de operákat is írt, amelyek közül a most bemutatni kívánt mű lett a legmaradandóbb, mind dallamainak szépségével, mind a népi elemek szerencsés alkalmazásával, remek zsánerképek (életképek) és táncok sorával.

A három felvonásból álló opera ősbemutatója 1879-ben volt Moszkvában. A történet alapja Alekszandr Puskin (1799-1837) 1833-ban megjelent verses regénye, a Jevgenyij Anyegin. Puskin a világirodalom egyik legnagyobb költője volt, orosz, hatalmas képzelőerővel megáldott és hazájának visszásságait kritikusan kezelő művész. Az opera szövegekönyvét a zeneszerző állította össze szakértő segítséggel.

Az első felvonás egy orosz vidéki kisbirtokon játszódik, 1820 körül, ahol Larina asszony két lányával, a vidám Olgával és az álmodozó, romantikus Tatjánával él. Egy napon egy költő ismerősük, Lenszkij (aki Olga vőlegénye) elhozza magával egyik barátját, a nagyvilági körökben mozgó, sokat látott és tapasztalt Anyegint, akibe Tatjana vágyai megtestesülését látja és azonnal belé szeret. Miután a vendégek elmentek, Tatjana sokat vívódik magával és végül ír egy szerelmeslevelet Anyeginnek. A tapasztalt férfi gyermekes érzelésnek fogja fel Tatjana levelét, és elmondja őszintén, hogy nem kíván házasságot kötni senkivel, ő a szabad élet híve. Tatjana szinte összeomlik az elutasítástól.

A második felvonás Larinék bálján kezdődik, ahol a nagyvilági társasághoz szokott Anyegin unatkozik és zavarja őt a sok bámuló tekintet. Lenszkijt hibáztatja, még Olgával is kikezdi, csúnyán összevesznek és párbajra hívják ki egymást. Másnap kora reggel Lenszkij ér előbb a párbaj színhelyére, érzi a veszélyt és szép áriában búcsúzik életétől. Megjön Anyegin is, még volna lehetőség a kibékülésre, de nem közelednek egymáshoz. Szemben állnak, eldördülnek a pisztolyok és Lenszkij holtan esik össze.

A harmadik felvonás sok évvel az első két felvonás után játszódik. Fényűző társaság gyűlt össze Gremin hercegnél, aki nemrég nősült. Elhúzódó külföldi utazgatás után hazaérkezett Anyegin és megjelent a Gremin-bálon. A herceg szép fiatal felesége iránt érzett szerelméről énekel áriát. Anyegin megdöbbenve veszi észre, hogy idős hercegi barátja gyönyörű felesége az az egykori zsenge lány, akinek szerelmét ő visszautasította. Most itt van ez a páratlan tünemény és Anyegin szomjúzik szerelmére. Találkoznak, de Tatjana határozottan visszautasítja Anyegint. A magára maradt férfi most törlesztheti adósságát megölt barátja, Lenszkij költő felé...

Sokan nem hitték, hogy verses regényből, szomorú véggel jó operát lehet írni, ám ezúttal csalódtak, hiszen a mű sikerült és bejárta a világot. Egyből talán nem hat, többször meg kell nézni, vagy hallgatni, hiszen a zene annyira extrém (szélsőséges), mint a történet maga. A szerzők érdeme, hogy a sok önvallomásból, népzeneből, néptáncból és zsánerképekből olyan egységes művet tudtak létrehozni, hogy az helytáll a legnagyobb operaszínpadokon is.

1. Milyen műfajokban alkotott Csajkovszkij?
2. Ki írta az Anyegin című opera szövegekönyvét?
3. Sorold fel az opera helyszíneit!
4. Ki kap és kitől szerelmeslevelet?

5. Miért mond nemet Anyegin Tatjánának?
6. Miért vezett össze Lenszkij és Anyegin? Mi lett a következménye?
7. Miről szól Lenszkij áriája?
8. Miben különbözik a harmadik felvonás az első kettőtől?
9. Miről szól Gremin herceg áriája?
10. Kinek az érzései változnak meg a történet folyamán? Miért?
11. Miért nem hittek sokan az opera sikerében eleinte?
12. Mitől maradandó mű az Anyegin című opera?

Operakalauz: Erkel Ferenc: Bánk bán

Erkel Ferenc (1810-1893) zongoraművész, több színház operakarnagya, az országos a kórusmozgalom vezető egyénisége, a Zeneakadémia igazgatója, a 19. század magyar nemzeti operájának kifejlesztője, a Zenetörténetben a nemzeti operákról szóló részben az elsők között áll, ő a Hunyadi László című opera szerzője, a Himnusz megzenésítője

A Bánk bán című három felvonásos operáját 1861-ben mutatták be Pesten a Nemzeti Színházban. A történet alapjául Katona József (1791-1830) színész és drámaíró halhatatlan nemzeti tragédiája szolgált, amelyből Egressy Béni (Galambos Benjamin, 1814-1851) színész, tenorista, rendező, műfordító, a Szózat és számos közismert dal szerzője készített operaszövegkönyvet, meglehetősen szabadon kezelve a dráma anyagát.

A történet 1213-ban játszódik Visegrádon és a Tisza mentén.

Az első felvonás szerint II. Endre király Galíciában harcol, távollétében jogilag Bánk bán nádor lenne az ország vezetője, de hatalmát magához ragadta a királyné, a meráni Gertrúd, és alattvalói kifosztják, tönkreteszik az országot. a főurak fel akarnak lépni ellen, hazahívják vidéki körútjáról Bánk bánt és kéri, hogy álljon élükre. Ők „békétleneknek” hívják magukat és készek megdönteni a zsarnoki uralmat. Petúr bán, a vezetőjük tanácskozára hívja Bánkot, miután elénekelt a Vörösmarty szövegű Keserű-bordalt, az opera egyik biztos sikerszámát. Bánk hazatért és saját szemével látja, amint tiltakozó feleségének, Melindának gátlástalanul udvarol Ottó, a királyné öccse. Ez megrendíti őt és a királyi párba vetett hitét.

A második felvonás azzal kezdődik, hogy Bánk a Duna felé néz, hazája sorsán töprengve, miközben elénekli a világ operairodalmának egyik legszebb áriáját: „ hazám, hazám, te mindenem”... Bánk egy pórt (szegény parasztot) lát meg, aki egy lopott tállal el akar osonni. Felismeri benne Tiborcot, aki korábban egy harcban megmentette az életét. együtt zengenek verbunkos-kettős a régi idők emlékére. Jön a kóbor, álnok lovag, Biberach és közli Bánkkal, hogy „Ottó orvul meggyalázta nőd”. Bánkban egy világ omlik össze, de hősiiesen tartja magát, és ekkor jön Melinda, kisfiukkal és kéri őt „ölj meg engemet, Bánk”. Az ária zenekari kísérete egészen speciális: viola d’amour (a hegedűfélékhez tartozó, hathúros hangszer, a reformkorban „szerelemhegedűnek” hívták), továbbá angolkürt, ami az oboa nagyobb rokona, de se nem angol, se nem kürt, fáfúvós hangszer, aztán cimbalom, hárfá és vonóskar.

Éteri hangzás, szépséges énekszólammal. Kettősük a magyar népies műdal hangján szól; Bánk utasítja Tiborcot, hogy családját vigye el tiszántúli várába. Elindulnak, az említett hangszerek búcsúztatják őket, szívet tépő hangon. Ezután Bánk rátör a királynéra és fejére olvassa bűneit, Gertrúd védekezik, Bánk elénekeli egy megrendítő áriát a nép nyomoráról, ez sem hatja meg a gögös királynét, aki mindent tagad, sőt, amikor Bánk „trónok mocskának” nevezi, törrel támad a nagyúrra. Bánk elfordítja a kezét és saját törével döfi le a királynét.

A harmadik felvonás eleje vonósokkal kísért két kisfuvola (piccolo) hangja vidéki hangulatot idéz fel. Tiborcék elérték a Tiszát, már csak át kell kelni a folyón és biztonságban lesznek, de Melinda fokozatosan megőrül, késlelteti dalaival az átkelést, pedig nagy vihar készül. Egy „halálcsárdást” énekelve, kisfiával együtt a Tiszába öli magát.

Eközben hazaérkezett a király is. Petúrt és a „békétleneket” vádolja egy gyászkoros után, a királyné ravatalánál. Ekkor előlép Bánk és mindent bevall. II. Endre bíróság elé akarja állítani, ám Bánk így szól: „Árpád és Bor vére közt bíró csak országunk lehet”, a király kardot ránt és meg akar vívni Bánkkal, de megszólalnak a kisfuvolák: Tiborc hordágyon hozza a halott Melindát és gyermekét. Mindenki megdöbben, és Bánk csak ennyit képes szólni: „Király, bosszulva vagy!” A gyászkoros ismétlésével ér véget a leghíresebb magyar nemzeti opera.

1. Írj három lényeges információt Erkel Ferencről a szöveg alapján!
2. Mikor és hol mutatták be először a Bánk bán című operát?
3. Ki készítette el a Bánk bán szövegkönyvét?
4. Mikor játszódik a történet és ekkor ki ül Magyarország trónján?
5. Ki az opera címszereplője? Mit tudsz róla?
6. Kik a „békétlenek” és ki a vezetőjük?
7. Mitől változik meg Bánk véleménye?
8. Mi történt Melindával a második felvonásban?
9. Magyarázd meg, mi a viola d’amour és az angolkürt!
10. Milyen hangszerek búcsúztatják Bánk családját és Tiborcot?
11. Miért támad Gertrúd Bánkra? Mi lesz ennek a következménye?
12. A harmadik felvonásban mi idézi a vidéki hangulatot?

Bartók Béla

Bartók Béla (1881-1945) nemcsak a magyar, hanem az egyetemes zenetörténet egyik legnagyobb és legeredetibb alkotója. Gyűjtötte, fonográfra rögzítette és lekottázta az ősi magyar népdalkincset, a zene minden terén és minden korosztálynak írt, ezért is volt népszerű.

Bartók a régi Magyarország vidéki kisvárosában, Nagyszentmiklóson született. Pozsonyi gimnáziumi évek után a budapesti zeneakadémia növendéke. a pályakezdő zongoraművész és zeneszerző magában hordja a beteg, társtalanul leélt gyermek- és ifjúkor traumáját, egyszersmind a tartalmas közösség utáni vágyát. ez is motiválja nagy fellángolását a századforduló utáni években. Liszt és főként Richard Strauss példája nyomán a nemzeti romantika szellemében komponálja huszonkét évesen a Kossuth-ot, az 1848-49-es szabadságharc programszimfóniáját.

1905-től kezdve Bartók zenei nyelvezete jól érezhetően átalakul. Kodály ösztönzésére közvetlenül is megismerkedik a valódi magyar népzenevel, gyűjtőútjain felfedezi annak a magyar parasztdalokban élő mélyrétegét. Az ősi népdal zenei világképe újrafogalmazására ösztönzi az új zene járható útját kereső komponistát, de ugyanilyen irányú ösztönzést kap Debussytól is. Az új nyelvezet kiformalódásában a fő impulzus mégis a tudatos szembefordulás a kiüresedett romantikus illuzionizmussal, dagályossággal, a dzsentrivilág által favorizált triviális népies műdallal, a magyar nótával, a „cigányos slendriánnal”. A zenei újvilág felfedezésében munkatársa volt Kodály Zoltán.

Az 1911-ben komponált A kékszakállú herceg vára az önmagára találás folyamatának korszakos remekműve. Szövegét a Kodály és Bartók köréhez tartozó, író, költő, filmesztéta Balázs Béla írta 1910-ben. Balázs műve szimbólumokon alapszik. A zord vár hét ajtaja a férfilélek titkait takarja, amelyek egyenként tárulnak fel a választott új asszony kíváncsi szeme előtt.

Bartók 1911-ben fejezte be az egyfelvonásos mű kompozícióját. Operaházi bemutatására évekig kellett várni, miután szakmai körökben sokig előadhatatlannak tartották. 1917 bizonyos változást hozott a közönség magatartásában, a Operaház átütő sikerrel mutatta be Bartók egyfelvonásos táncjátékát, A fából faragott királyfit (ezt is Balázs Béla szövegére). Így nyílt végre út a Kékszakállú premierjéhez is, 1918-ban.

A fából faragott királyfi története a következő: A Királyfi beleszeret a Királykisasszonyba, ám a Tündér parancsára fellázadó természet nem engedi, hogy találkozzanak. A Királyfi bábút készít, hogy kicsalogassa a Királykisasszonyt a várából, de a lány az igazi Királyfi helyett a fabábbal táncol. Az erdő királyaként visszatérő Királyfit már szívesen fogadná a Királykisasszony, ám a Királyfi elfordul tőle. A Királykisasszony szégyenében eldobja királyi ékességeit, még gyönyörű haját is levágja – a Királyfi ekkor magához vonja, és együtt indulnak végtelen útjukon.

Az operához és a táncjátékhoz sajátos módon társul az 1919-ben komponált harmadik színpadi mű, A csodálatos mandarin című pantomim. A mű cselekményét Bartók a következőképpen fogalmazza meg: "Egy apacstanyán három apacs kényszerít egy fiatal leányt, hogy csábítson fel férfiakat magához, akiket ők aztán kirabolnak. Az első egy szegény legény, a második sem különb, de a harmadik egy gazdag kínai. A fogás jó, a leány táncsal mulattatja, és a mandarinban felébred a vágy, a szerelem hevesen fellobban benne, de a leány irtózik tőle. Az apacsok megtámadják, kifosztják, a dunyhába fojtják, karddal szúrják keresztül, majd felakasztják, mindhiába, a mandarinnal nem bírnak, szerelmes és vágyakozó szemekkel néz a leányra. A leány eleget tesz a mandarin kívánságának, mire az holtan terül el és a leány pedig a csodálatos mandarin szenvedélyes szerelmétől megtisztul."

Az egyfelvonásos opera a Kékszakállú herceg várában játszódik, meghatározhatatlan mondai időben. A Kékszakállú herceg hazaviszi komor várába új asszonyát, Juditot, aki nem hisz a szerelmét körüllegő, várfagyasztó legendákban és bizalommal követi urát. Van a várban hét ajtó, a Kékszakállú kéri, hogy azokat ne nyissa ki. a női kíváncsiság azonban erőt vesz Juditon és sorra kinyitja az ajtókat. Az első ajtó mögött van a rettenetes kínzókamra, a második a fegyvertárra nyílik, a harmadik a kincseskamrát rejti, a negyedik a virágzó várkertre nyílik, de a föld véres, az ötödik a herceg birodalmát látta, de a felhők véres árnyat vetnek a földre. A hatodik a könnyek tava. Mennyi szenvedés tapadhat ennyi könnyhöz. A hetedik ajtót nem akarja kinyitni a vár ura, de Judit kikényszeríti belőle. Ott vannak az eddig eltűnt asszonyok, az övék már minden reggel, nappal, alkony. De mi lesz Judittal? A Kékszakállú felöltözteti és megkoronázza Juditot: övé lesz már minden éjjel... A várra csend borul.

1. Mi adja Bartók népszerűségét?
2. Mikortól és hogyan alakul át Bartók zenei nyelvezete?
3. Ki volt Bartók legismertebb munkatársa?
4. Ki volt Balázs Béla? Milyen szerepet töltött be Bartók életművében?
5. Hol található a hét ajtó és mit rejt maga mögött?
6. Mikor alkotta meg A kékszakállú herceg várát és mikor volt az első előadása? Miért?
7. Mi A kékszakállú herceg vár című műnek a műfaja?
8. Mi A fából faragott királyfi műfaja és mikor volt az első bemutatója?
9. Milyen befejezése van A fából faragott királyfinak?
10. Mi a címe a szövegben tárgyalt harmadik Bartók műnek és mi a műfaja?
11. Mit jelent a mandarin szó a szövegben?
12. Mi a befejezése A kékszakállú herceg várának?
13. A három Bartók mű közül melyiket néznéd meg szívesen és miért?

Kodály Zoltán

Kodály Zoltán (1882-1967) kimagasló képességű, korszakalkotó, pedagógus-zeneszerző volt, aki műveit kizárólag népi források alapján alkotta, bevezette a relatív szolmizációt, amelynek módszere világszerte elterjedt. Zenéjének éltető forrása a maga és Bartók által gyűjtött ősi magyar népdal.

A XX. századi magyar zene Bartók mellett legnagyobb alakja Kecskeméten született. 1904-ben magyar-német tanári oklevelet szerzett és a Zeneakadémián is tanulmányokat végzett. A zenei pálya vonzereje bizonyult erősebbnek. 1906-ban már túl van az első népdalgyűjtő útján. Korszakos gyűjtőmunkájához csatlakozott Bartók Béla is, és együtt publikálták a Húsz magyar népdalt.

Féléves berlini és párizsi tanulmányútján a kortárs európai zenét tanulmányozza. Igazi hatással elsősorban Debussy zenéje volt rá. „Korunk lelkét” keresve új zenei nyelvet alakított ki magának. Hazatérve Bartókkal szövetségben folytatja gyűjtőútjait, 1907-től mindketten a Zeneakadémia tanárai.

Zeneszerzői ambíciói viszont újra és újra a hivatalos körök és a koncertlátogató közönség közönyének falába ütköztek. Kodály egyre világosabban felismeri, hogy a magyar zene – és vele a magyar kultúra – szükséges modernizációja reformokat követel, elsősorban egy új közönség megteremtését. Saját zeneszerzői törekvéseit határozottan alárendeli a szerinte elsődleges kulturális feladatnak. Életművében ezért is jutott meghatározó szerephez a vokális zene, az énekszerű jelleg.

Korán kezdett érdeklődni a színpadi zene iránt. 1917-ben Kodály kísérezetét írt Móricz Zsigmond Pacsirtaszó című drámájához, ám a mű nem aratott sikert a bemutatón. csak a Psalmus Hungaricus nyitott utat a zeneszerző előtt a színház világához, 1923-ban. Kodály azonban elsődlegesen nem operát akart komponálni. Zeneszerzőként is a maga elé tűzött feladatot – a hiteles magyar népdal újrafelfedezést, a népzene iránt nyitott új közönség felnevelését – akarja szolgálni. Ebből az akaratból született a Hány János és a Székely fonó 1926-ban illetve 1932-ben.

A Hány János történetének alapja Garay János (1812-1853) az Obsitos című költeménye, amelyből mesejátékot írtak Kodály részére. A Hány János műfaja daljáték, amelyet 4 kalandban elő- és utójátékkal adnak elő. A történet Ferenc császár uralkodása idején játszódik.

Az előjátékban a nagyabonyi kocsmá jelenik meg. Az öreg Hány János obsitos (leszerelt katona) uram háborús kalandjairól mesél, erősen hangsúlyozva saját jelentőségét. A diák, a bíró és néhány falubeli hallgatja és amikor kicsit elveti a sulykot, a diák tüsszent. Ez gyakran megesik.

Az első kaland alkalmával Hány éppen a galíciai határon teljesít szolgálatot. A császár lánya, Mária Lujza, Napóleon felesége kétségbeesetten áll ott, mivel a burkus ő nem akarja átengedni a határon a hintót. Hány egyszerűen áttolja az őrbódét az osztrák oldalra, így a császár lánya már osztrák földön léphet ki a hintóból. Ezért Mária Lujza magával viszi az erős huszárt Bécsbe testőrnök és vele megy mátkája, Örsze is.

A második kaland a bécsi Burgban játszódik. A hercegnő egy szál violát ad Hány csákójára, Ebelasztin lovag féltékeny lesz és átadja Napóleon hadüzenetét: Hány János tehát a frontra megy.

A harmadik kalandban Milánó alatt énekelve pihen a hadsereg. Crucifix főgenerális vissza akar vonulni, de Hány egy kardshintással leteríti Napóleon híres gránátosait. Napóleon bocsánatot kér és életéért esedezik Hárynál, akinek Crucifix átadta a vezéri marsallbotot. Ekkor érkezik látogatóba Mária Lujza, aki lenézi Napóleonra és már csak Hány kell neki, de ehhez Örsének is van néhány szava.

A negyedik kaland ismét a bécsi Burgban játszódik. A császárné lakosztályt rendez be lányának és Hárynak a Burgban, de a vitéznek elege van a hadakozásból, leszerel és Örséjével elindul Nagyabony felé.

Az utójáték megint a nagyabonyi kocsmába visz bennünket. Hány folytatja meséjét, amelyet megcáfolni már senki nem tud, mivel Örsze is meghalt már. De mindenki elismeri, hogy Hárynál nagyobb vitéz nincs.

A Székely fonó egy egyfelvonásos operaként határozható meg, amely 1900 körül játszódik egy székely fonóházban. Tartalma csak annyi, hogy a fonó Háziasszonyának Kérőjét elviszik a csendőrök egy olyan bűnért, amit a később leleplezett Gazdag legény követett el. Ez kiderül, a Gazdag legényt elviszik, a Kérő hazatér asszonyához.

Szövege székely népdalok sora, a zenekari kíséretet és a kórusokat Kodály készítette. Műfaja inkább nevezhető népdalfűzérnek, mint operának. A legtöbb rendező a dalok cselekményét is eltáncoltatja, így varázslatos hatást ér el az előadás.

1. Írj három, általad fontosnak tartott információt Kodály Zoltánról!
2. Kivel ment népdalgyűjtő körútra Kodály?
3. Mi volt az akadálya, hogy Kodály kezdetben nem ért el sikereket?
4. Mikor és melyik művével jutott be a színházi világba?
5. Zeneszerzőként milyen feladatot tűzött ki maga elé?
6. Mikor alkotta meg a Hány Jánost és mi a műfaja?
7. Ki Hány János?
8. Milyen helyszíneken játszódik a Hány János?
9. Hogyan határoznád meg a Hány János műfaját a szöveg ismertetője alapján?
10. Mikor alkotta Kodály a Székely fonó-t és mi a műfaja?
11. Miből áll össze a Székely fonó?
12. Mitől válhat egy Székely fonó előadás felejthetlenné?
13. A két Kodály mű közül melyiket néznéd meg és miért?

Operakalauz: Kodály Zoltán: Hány János

A Hány János történetének alapja Garay János (1812-1853) az Obsitos című költeménye, amelyből mesejátékot írtak Kodály részére. Az 1926-ban bemutatott Hány János műfaja daljáték, amelyet 4 kalandban elő- és utójátékkal adnak elő. A történet Ferenc császár uralkodása idején játszódik.

Előjátékban a nagyabonyi csárdában gyülekeznek a törzsvendégek, akik szívesen hallgatják az öreg obsitos (leszerelt katona) Hány János meséit. Az obsitos olykor túllendül a valóság határán, és erősen eltúlozza saját jelentőségét. A bíró, a deák, és néhány gazda ül egy-egy pohárka bor mellett és hallgatja az öreg meséit, amiket sokan kétkedve fogadnak és amikor kicsit elveti a sulykot, a diák tüsszent. Ez gyakran megesik. Pedig Hány nem hazudik, amikor füllent, hanem kivetíti a nép mesélőkedvét.

Hány első kalandja Burkusország és Galícia határán játszódik. A határ két oldala két ellentétes képet mutat. Az osztrák oldalon a fagy és a jég az úr, még a magyar oldalon hét ágra süt a nap: kellemes, meleg idő van. Az őrszem kulacsában a bor még az árnyékban is felmelegedett. Hány és huszárai a galíciai határt őrzik. Mária-Lujza hazafelé igyekszik édesapjához, a császárhoz, de a mogorva őr nem akarja őket átengedni. Addig nem is mennek semmire, amíg Hány közbe nem avatkozik. Nemes egyszerűséggel taszít egyet a határőr bódén és az máris a határ galíciai oldalára lendül. A bódében tartózkodó Mária-Lujza, valamint udvarhölgyei és Ebelasztin lovag nagy rémületére. A hercegnő természetesen azonnal megjutalmazza segítőjét: felajánlja Hányra, hogy jöjjön vele Bécsbe, ahol beléphet a császári testőrséghez. Örzse, János szerelme, még ide a világ háta mögé is követte kedvesét, miért ne tenné ezt Bécs városába is?

A második kaland a bécsi Burgban játszódik. Ebelasztin lovag irigykedik Hányra, amiért az a kalapjára tűzhette a Mária-Lujzától kapott violát. A huszárt időközben őrmesterré léptették elő. Mária-Lujza kegyét azzal nyerte el, hogy megszelídítette Lucifert, a császári istálló legvadabb lovát. A táltos előtte három lovaszt harapott derékba. Ebelasztint a féltékenység ráveszi, hogy átadja Napóleon hadüzenetét Ferenc császárnak, amit még Párizsban bízott rá a hadvezér. A lovag úr háborút csinál a viola miatt. Hány nagy sietve indul a csatába, a császárné is csak éppen hogy utána tudja kiabálni: a császár kinevezte kapitánynak.

A harmadik kalandban a huszárok Majland (Milánó) alatt járnak, ahol sor kerül majd a döntő ütközetre. Hányt időközben újra előléptették: őbester lett. De ezt meg is érdemelte, hiszen csak suhintania kell a felvonuló francia gránátosok és Napóleon előtt, és azok máris kegyelemért könyörögnek. Ezt a derék tettet ismeri el nyomban Krucifix generális, s máris rangot cserél Hányval: átadja neki a vezetést. Közben Mária-Lujza is megérkezik, hogy tájékozódjon a hadiállapotokról. Mikor látja, hogy férje, akit eddig a világ legbátrabb vitézének gondolt, milyen gyáván viselkedett, menten el akar válni tőle. Ezentúl senki más felesége nem akar lenni, csak Hányé. Azonban ekkor menten ott terem Örzse is, aki nem adja oda a szerelmét. Szép kis civakodás kerekedik hát kettejük között, ami már Hányra is sok lesz.

A negyedik kaland ismét Bécsben játszódik. A császárné és lánya a bécsi Burg legszebb szobáját ajándékozza a derék Hányra. Ebbe költözhet majd be, ha feleségül veszi a császárlányt. Ferenc császár már öreg és érzi, hogy nincs sok ideje hátra. Örömmel adja hát feleségül lányát a derék magyar vitéznek, és így legalább lesz örököse is, akire hatalmas birodalmát hagyhatja. De Hányra nem kell se császári cím, se birodalom, se Mária-Lujza keze, mert ott van már neki Örzse, az ő igaz szerelme. Meg hát szép a Burg is, de Nagyabony mégiscsak szebb és otthonosabb is. Hány tehát felkerekedik, de előtte még kikéri az obsitját (katonai elbocsátó levél és zsold). Ezután útnak indul Örzsevel, hogy visszatérjenek az ő kis falujukban. Ferenc császár magába roskad, s ezért vigasztalóul még odaszól neki Hány: „azért ha baj van, gyüvök én kérem!” A szerelmesek otthon lagzit csaptak, és boldogan éltek.

Az utójáték megint a nagyabonyi kocsmába visz bennünket. Hány folytatja meséjét, amelyet megcáfolni már senki nem tud, mivel Örzse is meghalt már. De mindenki elismeri, hogy Hányra nagyobb vitéz nincs.

1. Mikor alkotta meg Kodály a Hány Jánost és mi a műfaja?
2. Mutasd be Hány Jánost!
3. Hazudik-e Hány János? Válaszodat indokold is!
4. Mikor és milyen helyszíneken játszódik a Hány János?
5. Ki kibe szerelmes az operában?
6. Hogyan határoznád meg a Hány János műfaját a szöveg ismertetője alapján?
7. Az ismertető alapján szeretnéd-e megnézni az operát? Válaszodat indokold is!

MASCAGNI⁽¹⁾ Pesten

A finnyás zenekritikusok körülfanyalgták művészetét, érdektelennek nyilvánították gyászmiséjét, szimfonikus költeményét, zongoraműveit, a Parasztbecsület azonban a világon mindenütt belopta magát a zeneszeretők szívébe. Budapest valamikor a nemzetközi zenei élet egyik fővárosa volt, s a pesti közönség bizonyítványosztása nemzetközi rangot vívott ki magának. Mascagni karmesterként járta a világot. Budapesten már 1890-ben járt. 1928-ban vezényelt az Operában, s a közönség nagy szeretettel fogadta. És éppen ez volt a baj. Fölismerték az utcán, hangosan ünnepelték, s szinte lehetetlenné tették az Opera körüli közlekedést. Ezért aztán rendőröket vezényeltek ki a rend fenntartására. Kordonnal vették körül az Opera környékét, azzal a szigorú paranccsal, hogy senkit nem engednek az Andrássy útra, akinek nincs érvényes jegye.

Az ünneplések miatt Mascagni elkésve érkezett a helyszínre, és fennakadt a rendőrkordonon. Egy hetyke bajuszos őrvezető szigorúan megállította.

– Kérem fölmutatni a belépőjegyet! - mondta.

Mascagni hebegett-habogott, nem értette, mit akar a szép arcú, tiszta tekintetű rendőr. Végre ráébredt, miről is van szó.

Integgetett kézzel lábbal, hogy neki nincs jegye. Ő Mascagni.

– Mászkányi? - kérdezett rá a rendőr.

Mascagni föllélegzett, hogy fölismerte a rend derék őre.

– Mascagni, Mascagni - bólogatott boldogan.

A rendőr kedvesen elmosolyodott.

– Ahá! Mászkálni. Azt ma nem lehet. Majd holnap. Annyit, amennyit csak akar.

És visszatessékelte az örömből kétségbeesésbe zuhanó karmester-zeneszerzőt.

⁽¹⁾ Ejtsd: ‘mászkányi’

1. Ki volt Mascagni?

2. Melyik évben játszódik a történet?

3. Mit jelent a „pesti közönség bizonyítványosztása” kifejezés?

4. Miért kellett lezárni az Opera környékét Mascagni érkezésekor?

5. Mit jelent a „fennakadt a rendőrkordonon” kifejezés?

6. Mi okozta az alapvető félreértést a rendőr és Mascagni között?

7. A zenekedvelők Mascagni melyik zeneművét ismerték el?

